

U.G. 3rd Semester Examination - 2022

SANSKRIT

[HONOURS]

Course Code : SANH-CC-T-7

Full Marks : 60

Time : 2½ Hours

*The figures in the right-hand margin indicate marks.**Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.*

1. निम्नोद्धृतेषु प्रश्नेषु दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च पूर्णवाक्येन प्रदेयम् : 2×10=20
- i) मनुसंहितायाः प्रसिद्धटीकाकारद्वयस्य नाम उल्लिख्यताम्?
 - ii) 'साक्षात् धर्मस्य लक्षणम्'—अत्र मनुना धर्मस्य कानि लक्षणानि उक्तानि?
 - iii) कौटिल्यार्थशास्त्रस्य ग्रन्थविभाजन कीदृशम्?
 - iv) याज्ञवल्क्यसंहितायाः आचाराध्याये कति धर्माः प्रतिपादिताः? के च ते?
 - v) 'चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टम्'—केन कुत्र उक्तम् वाक्यमिदम्?
 - vi) ब्रह्मणा सृष्टेषु रत्नेषु कथं स्त्रीरत्नम् श्रेष्ठम्?
 - vii) वेदाङ्गानि कतिविधानि? कानि च तानि?

[Turn Over]

viii) कः खलु त्रिवर्गो त्रिगणो वा?

ix) शूद्रायां ब्राह्मणाज्जातः पुत्रः महाभारते कः उच्यते?

x) वैदिकसमाजे को नाम विदधः?

xi) रत्निनां वर्णना कुत्र लभ्यते? रत्निनः कतिविधाः?

xii) 'तेन भूता राजानः प्रजानां योगक्षेमवहाः'—अत्र 'योगक्षेमः'—इति पदस्य कोऽर्थः?

xiii) मण्डलतत्त्वे राजमण्डलस्य केन्द्रस्थले कः वर्तते? तस्य स्वभावः कीदृशः?

xiv) कस्य शासनकाले मेगास्थिनिस-महाभागेः भारतभूखण्डे भ्रमनाय आगतः? तस्य विरचितस्य ग्रन्थस्य नाम किम्?

xv) कः खलु कामन्दकः?

2. Answer any **four** of the following: $5 \times 4 = 20$

i) Write a short note on (any one):

समावर्तनम्, उपायचतुष्टयम्।

ii) Write a short note on six kinds of Dharma in the sense of duties according to मिताक्षरटीका।

iii) What is the meaning of the term आश्रमः? Give a brief discussion of any one of the चतुराश्रमः।

iv) Discuss in brief about the origin of caste system due to inter-caste marriages according to अनुशासनपर्व of महाभारतम्।

v) Write a comprehensive note on षाड्गुण्य theory.

vi) Translate into Bengali or English (any one):

नित्यमुद्यतदण्डः स्यादाचरेदप्रमादतः।

लोके चायव्ययौ दृष्ट्वा वृक्षादवृक्षमिवाश्रयेत्॥

OR

ईर्ष्यो मानकामाश्च चण्डाश्च सुहृदोऽवुधाः।

स्त्रियस्तु मानमर्हन्ति ता मानयत मानवाः॥

3. Answer any **two** of the following questions. **One** must be written in **Sanskrit with Devanagari Script**:

$10 \times 2 = 20$

i) Explain any **one** of the following verses in Sanskrit with **Devanagari Script**: 10

a) धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयः शौचमिन्द्रियनिग्रहः।

धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मलक्षणम्॥

b) ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरू तदस्य यद् वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत॥

c) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्यः इति भूमिपः।

महती देवता ह्योषा नररूपेण तिष्ठति॥

d) शमोदमस्तपः शौचं क्षान्तिर्जवमेव च।

ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम्॥

- ii) What is the meaning of the term संस्कारः? How many संस्कारः mentioned in स्मृतिशास्त्रः? Discuss the relevance of संस्कारः in Indian social life.

1+2+7=10

- iii) Briefly survey the सप्ताङ्ग theory of state depicted in अर्थशास्त्रम् of कौटिल्यः and शुक्रनीतिसारः। 10